

Veileder sikker rapportering

1. Formål

Fornybar Norge har mål om en HMS-kultur i bransjen som er rapporterende, rettferdig og lærende.

- Rapporterende – en kultur for å rapportere om feil, nestenulykker og skadelig eller belastende arbeidsmiljø, samt en kultur for å rapportere om positive hendelser
- Rettferdig – lete etter årsaker og bakenforliggende årsaker, og ikke syndebukker, slik at det blir forbedringer på selskapsnivå og ikke sanksjoner på individnivå
- Lærende – bygge vilje og kompetanse til å lære av hendelsene som oppstår, og lære av andre bedrifters erfaringer, ny kunnskap og nye krav

Formålet med denne veilederen er å legge til rette for at medlemsbedriftene i Fornybar Norge kan etablere og videreutvikle en rapporterende, rettferdig og lærende kultur.

Gjennom innrapporteringen til Fornybar Norge, som er beskrevet i [egen veileder](#) gis selskapet mulighet til å sammenligne egen prestasjon med bransjens prestasjon, og Fornybar Norge får forståelse for risikobildet i bransjen, slik at vi sammen kan jobbe med tilpassede tiltak.

2. Definisjoner og måleparametere

2.1 HMS-meldinger

Fornybar Norge ønsker å bygge opp under en rapporteringskultur, og ønsker derfor at virksomhetenes rapportering ikke begrenses til kun å omfatte avvik. Ved også å rapportere mindre alvorlige forhold som observasjoner økes muligheten for læring og håndtering av risikoforhold.

Fornybar Norge benytter begrepet HMS-meldinger på samlingen av hva som forventes rapportert.

HMS-meldinger omfatter:

- Avvik – Brudd på lovgivning eller interne krav
- Ulykke – Ulykkesartet hendelse hvor det har skjedd noe. Energi er frigitt og det har skjedd en skade enten på menneske, materiell eller ytre miljø
- Nestenulykke – Hendelse hvor det under ubetydelig endrede omstendigheter kunne skjedd en ulykke. Energi er frigitt, men det har ikke skjedd noen skade
- Observasjon – observasjon av farlig tilstand eller uønsket forhold som representerer en fare
- Positive observasjon – observasjon av praksis som vi ønsker å videreføre
- Forbedringsforslag – forslag til forbedring slik at aktiviteten kan utføres mer sikkert, effektivt eller med høyere kvalitet

Termen *“under ubetydelig endrede omstendigheter”* skal forstås som at det er helt tilfeldig at alternativt utfall ikke inntraff. Med andre ord – det er helt tilfeldig at det gikk bra.

Figuren under illustrerer forskjellen på observasjon, hvor ingen energi er frigitt; nestenulykke, hvor energi er frigitt, men ingen skade er skjedd; og ulykke, hvor energi er frigitt og det har oppstått en skade på personell, materiell eller ytre miljø.

Observasjon

(Farlig forhold)

Nestenulykke

(Uønsket hendelse)

Ulykke

(Uønsket hendelse)

Hvis organisasjonen sliter med å skille mellom uønsket hendelse og forbedringsforslag, kan man tenke at er du redd og bekymret så er det en uønsket hendelse, mens er du frustrert og forbannet så er det et forbedringsforslag.

2.2 Personskader

Det vises til Arbeidstilsynets definisjon av hva som er [alvorlig personskade](#), og skal meldes til Arbeidstilsynet. Alle ulykker forårsaket av strømgjennomgang og lysbue skal meldes til DSB.

2.2.1 H1-skader og H1-frekvens

H1- skade / LTI (Lost Time Injury) defineres som arbeidsrelatert personskade som har ført til fravær ut over skadedagen (egenmeldt og eller sykemeldt). Skaden skal ha oppstått av en plutselig og uventet påkjenning på kroppen i forbindelse med arbeid. Kink eller forstrekning oppstått under bæring, løfting eller lignende regnes ikke med, med mindre det har skjedd noe ulykkesartet. Skaden skal ha ført til at personen blir fysisk eller mentalt ute av stand til å arbeide neste planlagt arbeidsdag eller skift i henhold til oppsatte planer. Fraværet beregnes i utgangspunktet fra dagen etter skaden.

Dersom skadet person har fri eller avspasering dagen etter skadedagen, skal personskaden ikke registreres som H1-skade. Bli person sykemeldt, legemeldt eller egenmeldt, utover fridagene eller avspaseringsdagene, skal personskaden registreres som H1-skade. Da med de antall dager som personen er sykemeldt utover fridagene og avspaseringsdagene. Dersom dagen etter skaden benyttes til å oppsøke lege eller foreta enkel behandling uten sykemelding eller egenmelding, regnes ikke skaden som H1-skade. Verdi er normal arbeidsuke 5 dager.

Arbeidsskader der fraværet oppstår på senere tidspunkt, skal inkluderes i H1-verdi beregningen, så lenge fraværet kan knyttes direkte til skaden.

Eventuelle personskader som inntreffer på sosiale arrangement utenfor arbeidstid skal ikke inkluderes i H1/H2.

Dødsulykke skal regnes som en H1-skade og inngå i H1-frekvensen. Eventuelle dødsulykker knyttet til 3.part skal ikke registreres som H1-skade.

H1-frekvens er det totale antall fraværsskader per arbeidede time. H1-frekvens beregnes på følgende måte:

$$H1\text{-frekvens} = (\text{Totalt antall fraværsskader} * 1\ 000\ 000) / \text{totalt arbeidede timer}$$

2.2.2 H2- skader og H2-frekvens

H2-skade eller TRI (Total Recordable Injuries) defineres som det totale antall arbeidsrelaterte personskader. H2-skader utgjør dermed summen av arbeidsrelaterte personskader både med og uten fravær. Førstehjelpsskader er ikke inkludert i H2-skader.

En arbeidsrelatert personskade uten fravær regnes som en skade som har oppstått av en plutselig og uventet påkjenning på kroppen i forbindelse med arbeid, og som har ført til:

- Nødvendig medisinsk behandling av medisinsk personell. Diagnostisering alene regnes ikke som behandling
- og eller begrensinger i arbeidsevne
- og eller omplassering på grunn av midlertidig redusert evne til å utføre sitt vanlige arbeid i henhold til oppsatte arbeidsplaner

H2-frekvens er det totale antall personskader per arbeidede time. H2-frekvens beregnes på følgende måte:

$$H2\text{-frekvens} = (\text{Totalt antall personskader (fraværsskade + medisinsk behandling + tilrettelagt arbeid)} * 1\ 000\ 000) / \text{totalt arbeidede timer}$$

Tabellen under viser eksempler på hva som anses som medisinsk behandling og hva som anses som førstehjelpsskade.

Tabell Eksempler på medisinsk behandling og førstehjelp

Normalt ansett som medisinsk behandling	Normalt ansett som førstehjelp
<i>Bruk av antiseptikum under andre eller påfølgende besøk hos medisinsk personell</i>	<i>Bruk av antiseptikum under første besøk hos medisinske personell</i>
<i>Behandling fra medisinsk personell av første, andre eller tredje grads forbrenning</i>	<i>Forbrenning uten behandling fra medisinsk personell</i>
<i>Bruk av sting</i>	<i>Bruk av bandasje under første besøk hos medisinsk personell</i>
<i>Bruk av hefteplaser eller steristrips i stedet for sting</i>	<i>Bruk av elastisk bandasje under første besøk hos medisinsk personell</i>
<i>Fjerning av fremmedlegemer som sitter fast i øye</i>	<i>Fjerning av fremmedlegemer som ikke sitter fast i øye og hvis bare øyeskylling er nødvendig</i>
<i>Fjerning av fremmedlegemer fra sår, hvis prosedyren er komplisert på grunn av sårets størrelse eller plassering</i>	<i>Fjerning av fremmedlegemer fra sår, hvis prosedyren er ukomplisert, f.eks. med pinsett</i>
<i>Bruk av medisiner lege har tilordnet, både reseptbelagte og ikke reseptbelagte. Dette</i>	<i>Bruk av medisiner uten tilordning fra lege</i>

med unntak av en enkelt dose ved første besøk for mindre skade eller ubehag	
Bruk av varme eller kalde omslag/bandasje under andre eller påfølgende besøk hos medisinsk personell	Bruk av varme eller kalde omslag/bandasje ved første besøk hos medisinsk personell
Kutte bort død hud - kirurgi	Bruk av salver til skrubbsår for å forebygge uttørring eller sprukken hud
Opptak til et sykehus eller tilsvarende legevakt for behandling	Observasjon av skader under besøk hos medisinsk personell
Strømgjennomgang som medfører medisinsk behandling pga akutt eller kronisk skade på hjerte- og karsystem, nervesystem, muskel- og skjelettsystem og hud (brannskader)	Strømgjennomgang som fører til innlegging på sykehus for observasjon

Kommentar: Om dagen etter skaden fører til fravær på grunn av lege eller sykehusbesøk for diagnostisering eller behandling som ikke anses som medisinsk behandling (jmf tabell over), regnes ikke skaden som en H1-skade. Fraværet må være avtalt med arbeidsgiver.

2.2.3 Tilrettelagt arbeid

Tilrettelagt arbeid defineres som å tilrettelegge arbeidsforholdene slik at personer med midlertidig redusert arbeidsevne etter personskade kan settes til egnet alternativt arbeid eller opplæringstiltak. Dersom den skadede kan settes til annet eller tilrettelagt arbeid, regnes ikke skaden som skade med fravær. Skaden skal da ikke inngå i statistikken for H1-frekvens, men for H2-frekvens.

2.2.4 Førstehjelpsskader

Førstehjelpsskader defineres som mindre skader som ikke trenger behandling av medisinsk personell, og inngår ikke i H2-verdi. Konsekvensene av skaden er minimale og av en slik karakter at den ansatte kan gjenoppta sitt vanlige arbeid samme dag eller dagen etter. En skade er førstehjelpsskade selv om den er behandlet av medisinsk personell, dersom medvirkning fra medisinsk personell ikke var nødvendig, for eksempel dersom en leges behandling er begrenset til å trekke ut en flis i en finger og sette på et plaster. Tabell vist under kapittel 2.2.2 synliggjør forskjellen på en førstehjelpsskade og en H2-skade.

2.2.5 Dødsfall

En plutselig arbeidsrelatert hendelse eller påvirkning som leder til død innen ett år etter hendelsen. Et dødsfall registreres som fraværsskade med ett års fravær (230 dager) fra dagen etter dødsfallet intraff. Dødsfall regnes inngår i H1-verdi.

2.3 HIPO – Høyt potensial hendelser og høyt potensial observasjoner

HIPO (*High POtential*) er hendelser og observasjoner med *høyt potensiale*. Formålet med å rapportere HIPO er å løfte frem de alvorlige hendelsene hvor det var nære på, granske dem og implementere tiltak for å unngå at tilsvarende kan skje i framtiden. Ved å rapportere HIPO

som en felles parameter i bransjen, og dele læringen knyttet til hendelsen, legger vi til rette for å lære av hverandre og sammen foreta et HMS-løft.

HIPO-hendelse er:

- Ulykker og nestenulykker (energi frigitt) som har ført til eller som under ubetydelig endrede omstendigheter kunne ført til alvorlig personskade med varige mén eller død.
- Begrenses til personsikkerhet
- Gjelder egne ansatte, innleide/entreprenører og 3.part

Termen “*under ubetydelig endrede omstendigheter*” skal forstås som at det er helt tilfeldig at alternativt utfall ikke inntraff. Med andre ord – det er helt tilfeldig at det gikk bra. For vurdering av om det er alvorlig personskade skal Arbeidstilsynets definisjon benyttes, deretter må det foretas en vurdering av om alvorlig personskade kunne medført varige mén. Det finnes ingen fasit for om hendelsen er en HIPO-hendelse, da vurderingen er en skjønnsmessig vurdering opp mot overnevnte kriterier.

Energi frigitt skal forstås som at det har skjedd noe, ref figur som viser forskjell på ulykke, nestenulykke og observasjon.

HIPO-hendelser er hendelsene som vi virkelig er redd for, og Fornybar Norge anser således HIPO som en mer sentral styringsparameter enn personskader.

HIPO-hendelse omfatter ikke farlige eller uønskede forhold hvor ingen energi er frigitt. Om forholdet anses å kunne utløse et høyt skadepotensial skal forholdet defineres som en HIPO-observasjon (tilstand). Forskjellen i definisjonene er om noe har skjedd eller ikke i situasjonen, ref figur som viser forskjell på ulykke, nestenulykke og observasjon.

Eksempler på HIPO-hendelser:

- Fasenedfall i tettbebygd strøk, hvor det er rent tilfeldig at ingen passerte på det aktuelle tidspunktet
- Fallende last under løfteoperasjon med personell innenfor sperring
- Maskiner og utstyr som velter med, på eller i umiddelbar nærhet av personell og har potensiale for alvorlig personskade med varige mén.
- Strømgjennomgang og strømslutt høyspenning, samt strømgjennomgang lavspenning gjennom hjerteregion/overkropp (kilde: Nelfo)
- Unnmanøver med helikopter nær høyspentlinje

HIPO-observasjon er:

- Farlige/uønskede forhold som kunne ført til alvorlig personskade med varige mén eller død dersom energi hadde blitt frigitt
- Begrenses til personsikkerhet
- Gjelder egne ansatte, innleide/entreprenører og 3.part

Eksempler på HIPO-observasjoner:

- Åpne kabelskap og nettstasjoner plassert i tettbebygde strøk
- Ferdsel under hengende last
- Defekt fallsikringsutstyr avdekket før arbeidet starter

2.4 F-verdi

F-verdi er fraværsdager som følge av arbeidsrelatert skade per million arbeidete timer. Et års fravær utgjør 230 dager. F-verdi sier noe om alvorligheten av personskadene i virksomheten.

$F\text{-verdi} = (\text{Antall fraværsdager} * 1\,000\,000 \text{ timer}) / \text{Antall arbeidete timer}$

2.5 Antall arbeidstimer og antall årsverk

Antall arbeidstimer er all virkelig arbeidete tid for samtlige ansatte og andre som arbeider direkte under arbeidsgivers ledelse. Det betyr i praksis at planlagte arbeidstimer skal reduseres for fravær - som for eksempel permisjoner - og sykdom, og økes med arbeidete overtid - både lønnet og ulønnet. Dette timeantallet er uttrykk for antall timer gruppen ansatte har vært risikokseponert i arbeidsforholdet.

Dersom det ikke er mulig å framskaffe dette tallet, stipuleres totalt antall arbeidstimer ved å **multiplisere 1725** (230 dager * 7,5 time) med antall årsverk i selskapet.

2.6 Miljømeldinger

HMS-meldinger med reell eller mulig konsekvens for ytre miljø bør rapporteres. Eksempler på kategorier kan være: mangelfull avfallhåndtering, forurensning, unødvendig utslipp av klimagasser, unødvendig ressursbruk og negativ påvirkning på naturmangfold og økosystemer.

Det anbefales å dele miljømeldingene inn i alvorlige miljømeldinger, som er hendelser som har inntruffet som medfører vesentlig miljøpåvirkning, og mindre alvorlige miljømeldinger.

2.7 Sykefravær

Sykefravær er fravær som legitimeres med legeerklæring eller egenmelding til bedriften om at fraværet skyldes sykdom. Kun egen sykdom skal med i beregningen. Fravær på grunn av andre familiemedlemmers sykdom - for eksempel barn - skal ikke med. Det totale sykefraværet er summen av antall dager egenmeldt og legemeldt sykefravær.

Hvis en ansatt har et langt sykefravær, skal fraværsdagene tas med i beregningen så lenge ansettelsesforholdet varer, men ikke lenger enn ett år etter fraværets begynnelse.

Personell som er sykemeldt over ett år, og går over på arbeidsavklaringspenger, skal ikke regnes med i virksomhetens sykefravær

Sykefravær skal rapporteres for 12 måneder rullerende.

2.7.1 Antall ansatte

Det gjennomsnittlige antall ansatte beregnes som gjennomsnitt av det antall som er ansatt ved bedriften ved utgangen av hver av kvartalets måneder. Hvis dette tallet gir et feilaktig uttrykk for antall ansatte, korrigeres antallet for å gi et riktigere bilde.

2.7.2 Sykefraværsdager

Kun opplysninger om arbeidsdager eller skift som går tapt på grunn av sykdom tas med. Fridager eller friskift som faller i en fraværperiode skal ikke inkluderes. Dersom et fravær er på under en halv dag, skal det ikke tas med. Fravær med en varighet mellom en halv og en hel dag skal rundes opp til en dag.

2.7.3 Beregning

$$\text{Sykefraværspersent} = \frac{\text{Antall sykedager} \times 100}{\text{Antall mulige dagsverk}}$$